

Ústav antropologie

Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity

Vinařská 5, 603 00 Brno

Prof. PhDr. Jaroslav Malina, DrSc.

Telefon: 549 495 755; mobil: 604 387 111

e-mail: jmalina@sci.muni.cz

<http://anthrop.sci.muni.cz>

Oponentský posudek disertační práce:

Kamila Němečková: *Nenáboženská spiritualita v postmoderní době. Spiritualita a nové paradigma*, Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2015

Předmětem disertační práce je teoretická analýza nenáboženské spirituality v kontextu změn v pohledu na realitu a postavení člověka ve vesmíru, které přináší nové paradigma. Spiritualita začíná být ve vědě stále více reflektována a zpracovávána. Ale tak jako autorka neuchopil toto téma v našem prostředí (a pokud je mi známo ani ve světě) žádný další badatel. Autorka uchopila téma nenáboženské spirituality s pokusem opřít ho o nově vznikající ontologii, vycházející z interpretace metafyzických důsledků objevů v přírodních vědách, která ale jediná může samu spiritualitu skutečně ve vědě legitimovat. Dosavadní studie se ontologickým otázkám více méně vyhýbají nebo jsou směřované konfesně s apologetickým záměrem. Také široký interdisciplinární přístup není obvyklý, badatelé většinou přistupují ke spiritualitě ze zorného úhlu dané disciplíny.

Práce je dobře rozčleněná a soudržná. V předmluvě autorka vyjádřila svůj záměr etablovat obor, který by se zabýval komplexním studiem spirituality, do kulturně společenské problematiky. Spolu s dalšími teoretiky se domnívá, že jádrem soudobé globální krize je reduktivní přístup ke světu, který opomíjí spiritualitu, a který vedl k současnému neutěšenému morálnímu stavu naší kultury a poukazuje i na snahu o vyvážení materiálních a duchovních stránek společnosti.

Následně práci rozdělila do třech logicky provázaných částí.

V první části podala vymezení pojmu nenáboženské spirituality. V etymologickém hledisku předložila důležitý závěr vyvěrající z původního biblického pohledu na člověka týkající se otázky vztahu hmoty a vědomí. Upozorňuje zde na dějinnou návaznost na současné výzkumy plynoucí z nového paradigmatu, kdy v původním biblickém pojetí převažuje celostní antropologie, která předpokládá, že hmota a vědomí se mohou prolínat a vzájemně ovlivňovat. Tento dnes převratný přístup je nově podložen historickým řešením Fredericka Becka a Johna Ecclese, které toto propojení teoreticky umožňuje, aniž by došlo k porušení fyzikálních zákonů, a to zejména zákona o zachování energie. Po etymologickém vymezení pojmu zmínila skutečnost, že lidská mysl je schopna dvojího způsobu poznání a získávání informací o světě (běžného, racionálního a intuitivního, spirituálního) a poukázala na komplementaritu obou těchto režimů mysli. V kapitole *Nenáboženská spiritualita v postmoderní době*, která se zabývá společenskými aspekty se autorka pokusila být obsáhlejší než ostatní autoři k vystižení důvodů vynoření se nenáboženské spirituality v 60.–70. letech 20. století. První část dotvářejí kapitoly zabývající se vztahem panujícím mezi náboženstvím a spiritualitou a religiozitou a spiritualitou, pokusem o nástin současného vymezení pojmu spiritualita v odborných pojednáních a konkrétně i v přístupech české odborné scény, až po vlastní pracovní vymezení. Pluralita přístupů a hledisek ke spiritualitě je ve vědě velmi různorodá a naznačuje současnou rozsáhlou rovinu, ve které se diskurz spirituality pohybuje.

V druhé části práce se autorka zaměřuje na současnou probíhající proměnu metaparadigmatu a představuje interpretace, vyplývající z metafyzických důsledků objevů v přírodních vědách, které umožnily radikálně nový pohled na přirozenost člověka a vesmíru. Na pozadí budování tzv. „nového paradigmatu“ řeší práce příčiny krize newtonovsko-karteziánského paradigmatu, které vedly k přílišné materialistické a reduktivní orientaci ve vědě i ve společnosti a k současné vysoké specializaci. V tomto kontextu jsou představovány pokusy o celostní vědění s holistickou strukturou ve svých historických formách a posléze i v novodobých formách současných syntetických prací. Rámcový přehled vizionářů a reprezentantů nového paradigmatu uvádí syntetickou studii Jeana Stauna, kterou autorka považuje za nejvýznamnější. Deskriptivním způsobem jsou zde předloženy horizonty směřující ke změně pohledu na člověka a vesmír, otevírané ve čtyřech klíčových oborech: kvantové fyzice, astrofyzice, biologii, vědách o mozku a krátce také v matematice.

Třetí část práce nejprve rozpracovává současné modely nenáboženské spirituality, které se dělí na dvě skupiny: model, který neuznává spiritualitu jako antropologickou konstantu a skupinu modelů, které jí uznávají.

Práce vrcholí pokusem vybudovat disciplínu, která se bude zabývat spiritualitou ve výše naznačených souvislostech. Na více místech zdůrazňuje pocíťovanou nutnost vybudování široké základny kvalitativně nového pojetí spirituality (s. 160 dole), která mimo odborný zájem směřuje k širší informovanosti v obecném povědomí a k duchovní obrodě společnosti. Ke konceptu spirituologie použila autorka kulturologický model, který zkoumá kulturu na třech strukturálních úrovních a následně i z něj vyvozený multidimenzionální explanační model. Oba modely obohatila o další úroveň a vyplněním sítí pojmů a vazeb rozpracovala pro specifické potřeby spirituality.

Otázky

1. Které aspekty ve Vašem vymezení pojmu spiritualita považujete za nejpodstatnější?
2. Zdůvodněte, proč se domníváte, že je důležité, aby vznikl obor spirituologie?
3. Vymezte pojem psychospirituální krize a vysvětlete, v čem podle Vás spočívá její transformativní přínos?

Závěr

Domnívám se, že autorka splnila hlavní cíle práce: Významnými výstupy jsou inovativní kroky v přístupu k celému tématu spirituality, které spočívají zejména v členění současných pojetí spirituality na základě paralelně existujících rozdílných paradigmatických východisek a ve vytvoření teoretického modelu nové disciplíny spirituologie, který umožňuje nebo předpokládá zabývat se komplexním studiem spirituality v širokých interdisciplinárních a transdisciplinárních souvislostech.

Konstatuji, že paní Mgr. et Mgr. Kamila Němečková prokázala tvůrčí schopnosti v dané oblasti výzkumu a že její práce splňuje požadavky standardně kladené na disertační práce v daném oboru; navrhuji klasifikaci „výborně (A)“.

V Brně 10. srpna 2015